

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

KIRJASTO-, LIIKUNTA- JA NUORISOTOIMEN TEHTÄVIEN SJOITTAMINEN ALUEHALLINTOUUDISTUKSESSA (ALKU-HANKE)

1. Yleistä

Aluehallintoa koskevan hallituksen esityksen (HE 59/2009 vp) käsittelyssä arvioitiin kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävien sijoittuminen uudessa aluehallinnossa. Helmikuussa hallituksen esitysluonnoksesta järjestetyn lausuntokierroksen yhteydessä muun muassa opetusministeriö, valtiovarainministeriö, lääninhallitukset, Lapin TE-keskus, Lapsiasiavaltuutettu, Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry ja Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry esittivät, että kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät uudessa aluehallinnossa sijoitettaisiin aluehallintoviraston (AVI) yhteyteen. Lopputuloksena kuitenkin on, että hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän (Halke) 15.4.2009 päätöksellä – toimialoja tulosohjaavan ministeriön, asiantuntijatehtäviä hoitavien aluehallinnon viranomaisten sekä toimialan keskeisten kansalaisjärjestöjen lausunnoista huolimatta – kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtäviä esitetään hallituksen esityksessä hoidettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY).

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Valtion nuorisotason neuvottelukunta pitävät välttämättömänä, että eduskunta kuulee tarkasti asiantuntijoiden mielipiteitä hallituksen esitystä käsiteltäessä. Ministerityöryhmän päätös sijoittaa kirjasto-, liikunta ja nuorisotoimen tehtävät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin ei ota huomioon asiasta annettuja asiantuntijalausuntoja, joissa kaikki keskeiset tahot ovat olleet eri mieltä hallituksen esityksen kanssa. Asia on välttämätöntä arvioida uudelleen eduskuntakäsittelyssä.

2. Työnjako muodostumassa epäselväksi

Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialat olisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa toimintaympäristössä, missä niiden linkittyminen liikenteen ja infrastruktuurin, elinkeinojen, innovaatioiden ja kansainvälistyvän liiketoiminnan sekä maaseudun ja energian toimialoihin olisi toissijainen. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-ajatus, toimiala ja tehtävät ovat kaukana siitä viitekehyksestä, mihin kirjasto-, liikunta- ja nuorisopoliittiset tavoitteet yhteiskunnassa luontaisesti kuuluvat ja mihin ne yleisesti liitetään. Toimialoille ei synny merkittäviä ja kiistattomia synergiaetuja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteydessä.

Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät ovat selkeästi toimialojen kehittämistehtäviä ja ne liittyvät peruspalvelujen tasavertaisen saatavuuden turvaamiseen ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin. Toimialojen tehtävien sijoittamista aluehallintovirastoihin perustelee hallituksen esityksen linjaus, jonka mukaan aluehallintovirastoihin kootaan tehtäviä, jotka koskevat kansalaisten perusoikeuksia ja peruspalvelujen saatavuutta.

Aluehallinnon työnjaon ja organisatorisen rakenteen on tuettava mahdollisimman kitkattomasti lapsi- ja nuorisopoliittisen politiikkahahmotuksen syntymistä. Hallituksen esityksen tehtäväjako alue-

hallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välillä ei lähtökohtaisesti kokoa hallinnollisesti yhteen lasten ja nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyviä keskeisiä asiakokonaisuuksia, vaan jakaa ne kahteen eri viranomaiseen. Tämän johdosta hallituksen esityksen perusteltu tavoite luoda selkeä työnjako aluehallinnon sekä ministeriöiden ja muun keskushallinnon kesken siirtämällä muun muassa toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alue- ja paikallishallinnolle jää käytännössä toteutumatta, mikäli keskushallinnon voimistuvaa lapsi- ja nuorisopolitiikan koordinaatiota ei uloteta johdonmukaisesti aluehallintoon. Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävien sijoittamisen ohella ongelmallisena näyttäytyy esimerkiksi toisen asteen koulutukseen liittyvien tehtävien käsitteily hallinnollisesti toisistaan erillään.

Aluehallintovirastoon on hallituksen esityksen perusteella tulossa etenkin liikunta- ja nuorisotoimialojen muut tärkeät yhteistyökumppanit eli sosiaali- ja terveydenhuolto (muun muassa nuorten sosiaalisen vahvistamisen ja terveystoiminnan politiikka-alueet), perusopetukseen liittyviä tehtäviä, poliisi ja pelastustoimi. Esitetty ELY-ratkaisu hajauttaisi aluetasolla kokonaisvaltaisen näkemyksen lapsista ja nuorista eikä näin ollen tukisi johdonmukaisen ja sisältölähtöisen lapsi- ja nuorisopolitiikan alueellista kehittämistä. Esimerkiksi terveystoiminnan yhteiskunnallisen merkityksen kasvu edellyttää, että valtiohallinnon aluetason toimijat, liikuntatoimi sekä sosiaali- ja terveydentoimi pysyvät kehittämään terveystoiminnan toimialaa luontevimmin samassa virastossa. Aluehallintoviraston asiakkaista kunnat, nuorisoyhdistykset ja urheilujärjestöt ovat liikunta- ja nuorisotoimialojen keskeisiä yhteistyökumppaneita.

Aluehallintoviraston tehtävänä hallituksen esityksen 4 §:n 1 momentin mukaan olisi peruspalvelujen saatavuuden arviointi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset osallistuisivat niitä koskevan lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arvioinnin valmisteluun. Tämä asetelma näyttää työnjaollisesti, sisällöllisesti ja toimialojen kehittämisen kannalta ristiriitaisena. Samalla lakiesitysten kyseisiin kohtiin sisältyy viesti, että toimialat kuuluisivat luonnollisemmin virastoon, jossa peruspalvelujen saatavuuden arviointi tuottaa osaltaan aineistoa kuntalain mukaiseen peruspalveluohjelmamenettelyyn.

3. Myös Veikkaus-rahoitus otettava huomioon

ALKU-hankkeen yhteydessä on suunniteltu, että kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävät hoidettaisiin kuuden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mallilla, jossa toiminta-alueiden rajat olisivat yhteneväisiä aluehallintovirastojen toiminta-alueiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaisi tehtävien hoitamista kuudesta ELYstä, jotka laajennetuilla toiminta-alueilla vastaisivat kahden viiden ELYn puolesta kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävistä. Opetusministeriö tekisi tulostavoiteasiakirjat kuuden vastuu-ELYn kanssa sekä allokoisi alueelle tulevat määrärahat kyseisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta. Esitetty toimintamalli ei ole ongelmaton henkilöstön näkökulmasta eikä toimialojen käyttöön osoitettavien määrärahojen jakautumisessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminta-alueiden kesken.

Alueellisen liikunta- ja nuorisotoimen rahoitus on valtion talousarviossa veikkausvoittovaroista rahoitettava erä. Veikkauksen tuottoon perustuvan rahoituksen lähtökohta on yleishyödyllisen toiminnan tukeminen eikä niiden allokointi osana TEM-johtoista alueellista elinkeinohallintoa ole Veikkauksen monopoliaseman turvaamisen näkökulmasta paras ratkaisu. Rahoitusmalli erottaa muun muassa liikuntapaikkarakentamisen oppilaitosrakentamisesta, joka perustuu normaaliin budjettirahoitukseen.

4. Lopuksi

Kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen tehtävien sijoituessa aluehallintovirastoihin voidaan taata tehtävien hoitaminen, henkilöstön täysimääräisen osaamisen hyödyntäminen ja palvelujen tarjonta tasapuolisesti ja laadukkaasti kaikilla alueilla. Lisäksi AVI-ratkaisussa opetusministeriön strateginen ja toiminnallinen tulosohejaus olisivat tasapuolisemmin ja selkeämmin järjestettävissä kuin ELY-kokonaisuudessa.

Helsingissä 29.5.2009

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta (Nuora)

Lisätietoja:

Allianssin kehittämispäällikkö Hannu Kareinen, puh. 040 900 4877, hannu.kareinen@alli.fi

Allianssin vt. pääsihteeri Markus Söderlund, puh. 040 762 6809, markus.soderlund@alli.fi

Nuoran puheenjohtaja, kansanedustaja Outi Mäkelä, puh. 050 5122 877, outi.makela@eduskunta.fi

Nuoran pääsihteeri Tuomas Kurttila, puh. 0400 681 680, tuomas.kurttila@minedu.fi